

нието на Портата да му се даде епархия *in partibus*. Скоро следъ това въ всички по-голъми български градове (особено въ Пловдивъ) избухнала отчаяна борба за равноправие на българския и гръцки езици въ училището и въ църквата, борба, която получила гласностъ чрезъ посрѣдството на брошури и вестници³.

Почнатата въ 1853 г. война на Русия съ Турция разбудила отново всички златни мечти на българитѣ за по-добро бждеще⁴. Българитѣ се надѣвали, че сега руситѣ ще могатъ да завършатъ онова, което въ 1829 г. остана незавършено — освобождението на българския народъ отъ турско иго. Особено се раздвижили емигрантитѣ въ ромънскитѣ княжества и въ Русия. Въ Букурещъ патриотитѣ-търговци Х. Мустаковъ, Иванъ Бакалоглу, Хр. Георгиевъ и Д-ръ В. Беронъ образували дружество подъ названиее „*Епитропия*“ съ филантропична и политическа цель. По подобие на това и въ Одеса при съдействието на покойния Инокентий, архиепископъ херсонски и одески, който взималъ горещо участие въ сѣдбата на българитѣ, тамошната колония основала дружество подъ името „Настоятелство на одескитѣ българи, събиращи помощи въ полза на отгвѣддунавскитѣ българи“. Основатели на дружеството, което почнало своята дейностъ въ февруарий 1854 г., били: С. Д. Тошковичъ († 1870), Н. Х. Палаузовъ, Н. М. Тошковъ († 1874 г.) и К. Н. Палаузовъ. Споредъ проекта имъ „Настоятелството“ трѣбвало да служи за органъ, въ който да се прояви прѣкото участие на българитѣ по уредбата бждещето на тѣхнитѣ сънародници. Поради това, освенъ подпомагането на рускитѣ войски, то имало предъ видъ следъ свършване на войната да съдействиува за умственото и нравственото развитие на българския народъ. Инициативата за основаването на това тѣй важно въ историята на най-новото развитие не българския народъ „Настоятелство“ принадлежи на *Николай Христофоровичъ Палаузовъ* (отъ Габрово)⁵, (сега — 1878 — статски съветникъ въ Одеса), който пръвъ измежду българитѣ постъпилъ на руска служба съ цель да бжде полезенъ на родината си и да бжде, тѣй да се каже, тълкувателъ на истинското ѣ положение. За това той подържалъ обширни възки съ българи, както южно отъ Дунава, тѣй и въ ромънскитѣ княжества, грижелъ се да се разпространяватъ точни сведения за българитѣ чрезъ рускитѣ вестници и по разни поводи давалъ записки на рускитѣ държавници относно България; една отъ тѣхъ била съобщена на покойния императоръ Николай Павловичъ, на когото тя произвела силно впечатление.

Заемаването на Молдова и Влашко отъ рускитѣ войски българитѣ южно отъ Дунава счели като начало на своето освобождение. Въ главната квартира почнали да се явяватъ депутати съ разни доказателства за готовността на българитѣ да взематъ активно участие въ предприетото отъ Русия дѣло.

Скоро се събрали 4028 души доброволци. Общиятъ стремежъ да се съдействиува на руситѣ най-добре се изразилъ въ това: много напуснали жени и деца, дори бащи съ синоветѣ си бързали да постъпятъ въ доброволческитѣ редове. За връзка съ българитѣ въ главната квартира въ Букурещъ князь Горчаковъ (презъ м. мартъ 1854 г.) извикалъ Н. Х. Палаузова, който заедно съ това билъ опълномощенъ отъ „Одеското българско настоятелство“ да влѣзе въ споразумение съ букурещката „Епитропия“, та да се уреди еднообразие въ действията. Като свой особенъ представителъ „Настоятелството“ изпратило въ княжествата първия си секретаръ Найдень Герова, българинъ отъ Копривщица, руски възпитаникъ, който най-напредъ билъ учителъ, следъ това руски вице-консулъ въ Пловдивъ, гдето сега (1878) е съветникъ при управлението.

Наскоро следъ пристигането на генералъ-фелдмаршала князь Паскевичъ Еривански въ Букурещъ отъ негово име била обнародвана на български